



Маргьорит Юрсенар
Света Богородица На
Ластовиците

НА МЛАДИНИ Терапион бе най-верният следовник на великия Атанасий – суров и строг монах беше, благ само към създания, недокоснати от дяволски пръст. В Египет бе възкресявал и покръствал мумии, във Византион бе изповядвал императори, сетне бе дошъл в Гърция, воден от откровение, за да въведе в правия път тази земя, все още оплетена в козните на Пан. Лют гняв пламваше в сърцето му пред обожествяваните дървета, обкичени от трескави селяни с парцалени ленти, за да треперят вместо тях при най-лекия полъх, пред щръкналите из нивята фалоси, които правели земята плодна, пред глинените кумири, смушени из разни ниши в стените и в зидарията на кладенците. Съгради си сам тясна килия на брега на Кефиса, ръсейки със светена вода всеки камък. Селяните бяха готови да споделят с него коравия си къшей, но макар изнемощели и болнави, съсипани от гладория и войни, Терапион така и не успяваше да ги извърне към небето. Те почитаха облечения във варак като изгриващото слънце Исус, сина на Мария, ала неуките им сърца съхраняваха вярата в божества, стаени в кухите дънери или витаещи над кипнали извори; всяка вечер те оставяха под самодивския чинар паничка с мляко от единствената си коза; по пладне момците дебнеха в сянката на дърветата да зърнат жените с ониксови очи, които насищат глада си с машерка и горски мед. Те пъкаха навред, дъщери на тази корава и суха земя, която облича в образ и вещество неща, нетрайни другаде като мъглата. Дирите им оставаха в размякнатата пръст при чешмите, белите им телеса отдалече се сливаха с блещукането на камъните. Навремени се случваше осакатена вила да оживее в неодялания дирек на някоя къща и жално да стене и пее по цяла нощ. Почти нямаше ден урочасан добитък да не се залута в планината и едва месеци по-късно намираха разхвърляните му кости; Лукавите повеждаха за ръце децата, да танцуват на ръба на урвите, и бездната всмукваше тежките телца, докато леките демонски нозе не докосаха земята. Или помамен по пътеките им момък слизаше ни жив, ни умрял, разтреперан като лист, след като е напил смъртната вода на някой извор. Подир всяко поражение монахът Терапион размахваше юмрук срещу горичките, свърталища на проклетите изчадия, ала селяните продължаваха да почитат полуневидимите самовили и да им прощават злодеянията, както не можеш да не простиш на слънцето – че размяква мозъка на лудия, на луната – че суче млякото на заспалата дойка и на любовта – че така боли от нея.

Угодникът божи се страхуваше от тях като от глутница вълчици, те не му даваха мира, досущ сюррия блудници. Миг покой нямаше: нощем топлото им дихание къпеше лицето му, все едно из стаята бродеше

плашливо зверче. Тръгнеше ли през полето, за да причести някой болен, по петите си чуваше лекото им припряно топуркане на млади кози, а случеше ли му се въпреки рвението си да заспи в молитвен час, те качливо му опъваха брадата. Не се и опитваха да го прелъстяват, толкова грозен, смешен и стар им се струваше в дебелото си расо от бозава аба, а те на свой ред, колкото и хубави да бяха, не можеха да запалят нечисти помисли в него и голотата им го отвращаваше, подобно бледата мекота на гъсеницата или хлъзгавата кожа на смоците. И все пак го въвеждаха в изкушение, понеже почваше да се усъмнява в Божията премъдрост, родила толкова безполезна и вредни създания, че сътворение то накрая излизаше пакостлива игра, с която Той се бе тешил.

Една сутрин селяните завариха своя монах да сече самодивския чинар и ги заболя двойно, защото хем се страхуваха, че вилите ще им отмъстят, ще си заминат и ще запечатат изворите, хем им беше жал за сенчестото дърво, под което виеха хорото си. Но дума не обелиха пред светия старец, от боязън да не разсъдят Небесния отец: нали и дъждът, и слънцето са от него. Замълчаха си и мълчанието им още повече засили настръвението на монаха Терапион.

Сега вече не излизаше без два кремъка, скрити в ръкава на расото, и след като се огледаше в опустялото поле, крадешком подпалваше някоя стара маслина, в чиито хралупест дънер виждаше самодивска бърлога, или млада люспеста борика, отронила златни сълзи от смола. Над листака се вдигаше прозрачно голо тяло, избягваше при дружките си, които гледаха отдалече като стадо подплашени сърни, и светиня му възликуваше, че е изличил още едно свърталище на Злото. Навред побиваше кръстове и младият божествен дивеч заобикаляше сянката на тези върховни бесила, така че около пречистеното село се образуваше все по-широк кръг от мълчание и пустош. Преследването продължаваше крачка по крачка, вече в полите на планината, но от нейните бодливи къпинаци и стръмни сипеи боговете се прогонваха много по-мъчно. Най-сетне, стегнати в пръстен от молитва и огън, изпосталели от липсата на приношения, креещи за любов, откак селските момци ги изоставиха, вилите потърсиха убежище в един пуст дол, където няколко черни бора, израсли от глинестата земя, като огромни птици бяха сграбили в закривените си нокти буците червеникава пръст и накокошинили в небето хилядите тънки игли на орловата си перушина. Изворите, които бълбукаха под камънака, бяха леденостудени и не мамеха перачките и овчарите. В хълбока на хълма чернееше пещера, но толкова тясна при входа, че човек можеше да се вмъкне само странишком. Открай време

вилите се криеха тук, когато бурята прекъснеше игрите им, защото и те като всички горски твари се плашат от гърма, и пак тук идваха да спят в безлунните нощи. Млади овчари разправяха, че са прекрачвали през спасението на душите си, през заплахата младостта им да погасне и са влизали вътре, а после само за онази омайна голота приказваха, недокрай зърната, и за косите, повече отгатнати, отколкото докоснати. За монаха Терапион пещерата, потулена в канарите, бе като язва в собствената му гръд и часове наред той стърчеше прав посред дола с вдигнати ръце и молеше небето да го подкрепи, за да разпръсне тези отломки от божественото племе.

Скоро след Великден монахът събра една вечер най-верните или най-простодушните от своите енориаши, раздаде им лопати и фенери, самичък грабна едно разпятие и ги поведе през пущинаците сред галещия, просмукан от мъзга мрак, защото не искаше да изтърве непрогледната нощ. Спря пред входа на пещерата и не даде на никого да влезе, от страх да не се поддаде на изкушението. В тъмното се чуваше ромонът на изворите. Нещо шумолеше, но съвсем тихо, като полъх в боровите клонки. Това беше диханието на заспалите самодиви, които сънуваха младостта на света, сънуваха времето, когато хората ги нямаше, а земята раждаше само дървета, зверове и богове. Селяните запалиха голям огън, но се видя, че няма да успеят да подпалят скалата и монахът им заповяда да разбъркат хоросан и да докарат камъни. На разсъмване започнаха строеж на малък параклис, кацнал на стръмното точно пред входа на прокълнатата пещера. Стените още не бяха изсъхнали, покрив нямаше, нямаше и врата, но монахът Терапион знаеше, че вилите не ще посмеят да избягат през божия дом, вече осветен от него. За по-сигурно бе изправил в дъното на параклиса, точно пред отвора в скалата, един голям Христос, изрисуван на равнораменен кръст, и понеже самодивите разбират само езика на усмивките, се дърпаха като опарени от образа на Разпнатия. Първите лъчи на слънцето срамежливо обточиха входа на пещерата: в този час клетничките имаха обичай да излизат за сутрешната си гощавка с роса от клоните на близките дървета и сега проплакваха пленени, молеха за помощ и в невинността си му обещаваха обичта си, ако ги пусне. Целият ден продължи градежът и чак до вечерта от камъка капеха сълзи, някой кашляше, стенеха задавени гласове, все едно писъци на ранени животни. На другия ден сложиха и покрив и завъртяха на вратата голям железен ключ. Вечерта уморените селяни се върнаха в селото, но Терапион остана да спи до параклиса и цяла нощ се вслушва доволен във воплите на своите пленнички. Сърцето му не беше

безжалостно и той целият посърваше, когато се случеше да настъпи някой червей или полите на расото му да прекършат цвете, но сега се радваше като човек, успял да зазида между две тухли гнездото на млади пепелянки.

На сутринта селяните донесоха вар, белосаха параклиса отвън и отвътре и той заприлича на бяла гълъбица, кацнала в пазвата на скалата. Двама от най-безстрашните влязоха в пещерата и варосаха влажните пропускливи стени, за да не сълзят изворната вода и медът на пчелите вътре в убежището, да не подкрепят гаснещия живот на жените самодиви. Изнемогващите вили бяха останали без силата, от която се нуждаят, за да се покажат на хората, и само тук-там в сянката смътно се мерзелеше сгърчена млада уста, две тънки умоляващи китки или бледият трендафил на някоя гръд. Или от време на време дебелите, изплескани с вар пръсти напипваха върху някоя издатина играеща дълга къдрица, като мекия мъх, който никне във влажни и пусти места. Телата на самодивите чезнеха в пара, готови да се посипят като прашеца от крилете на умрели пеперуди, те все още проплакваша, но тихите им стенания едва-едва се дочуваха и това бяха вече само окаяни самодивски души.

Цялата нощ след това монахът Терапион прекара в молитва на прага на параклиса, като пустинник в своя скит. Изпълваше го с блаженство мисълта, че преди да изгрее новата месечина, стенанията ще секнат и измрелите от глад вили ще са само нечист спомен. Молеше се, за да ускори мига, когато смъртта ще освободи пленничките му, защото пряко волята си започваше по мъничко да ги жали и се срамуваше от слабостта си. Никой не се качи вече при него, селото сякаш бе останало на другия край на света и на отсрещния склон нямаше нищо, освен червена пръст, борове и наполовина скритата под килима от златни иглици пътека. В ушите му кънтяха само отслабващите хлипове и неговият все по-присипнал глас, който редеше молитви.

Вечерта на другия ден върху пътеката се яви една жена, запътена към него. Гледаше в земята и вървеше леко сведена, шалът и дрехата и бяха черни, но през тъмния плат се просмукваше тайнствено сияние, все едно бе заметнала с нощ утрото. Макар да беше много млада, крачеше с достолепието и гордостта на старица, а сладостта ѝ бе като на узрял грозд и на уханно цвете. Щом стигна до параклиса, тя изгледа монаха право в очите и той усети как рвението му се разколебава.

– Тази пътека не води никъде, жено – каза той. – Откъде идваш?

– От изток, като зората – каза младата жена. – А ти какво правиш тук, човече божи?

– Зазидал съм в тази пещера самодивите, които вилнееха наоколо – отвърна монахът, – съградих пред свърталището им параклис и сега не смеят да минат през него, защото и те по своему изпитват боязън от Бога. Чакам ги да умрат от глад и от студ вътре и когато това стане, мир Божи ще се възцари из тия краища.

– Откъде знаеш, че мирът Божи не се простира и върху самодивите, както и върху кошутите, и козите стада? – отвърна му младата жена. – Не си ли чувал, че Господ при сътворението забравил да сподоби с криле някои от ангелите и те паднали на земята, заселили се в горичките и от тях се родило племето на вилите и козлоногите свирачи? Други пък останали на една планина и били олимпийски богове. Не издигай като езичниците сътвореното над Твореца, но и не роптай срещу Неговите създания. И благодари в сърцето си на Бога, че е създал Диана и Аполон.

– Моята душа не стига толкова нависоко – каза смирено старият монах. – Вилите изкушават енорияшите ми и са гибелни за спасението им, а аз отговарям за него пред Господа Бога и затова ще ги гоня, ако ще и до вратата на ада.

– И усърдието ще ти се зачете, честни човече – усмихната каза младата жена. – Ала не виждаш ли начин да се съчетаят животът на вилите и спасението на твоите енорияши?

Гласът ѝ беше сладостен като флейта. Смутеният монах наведе очи. Младата жена сложи ръка на рамото му и каза с дълбок глас:

– Пусни ме, отче, да вляза в тази пещера. Обичам пещерите и жаля онези, които дирят подслон в тях. В пещера родих моя Младенец, в пещера го предадох без страх на смъртта, за да се роди втори път във Възкресението.

Пустинникът се отдръпна и ѝ стори път. Тя тръгна със сигурна крачка към входа на пещерата зад олтара. Големият кръст се изпречи отпреде ѝ, тя го отмахна внимателно, като нещо съкровено, и влезе.

В мрака воплите се усилиха, зачу се чуруликане и сякаш пърхане на криле. Младата жена говореше с вилите на някакъв незнаен език, може би птичи или ангелски. След малко тя излезе при монаха, който не бе прекъснал молитвата си.

– Гледай, човече божи, и слушай. Безброй малки гърла се обаждаха изпод наметката ѝ.

Тя разгърна полите ѝ и монахът Терапион видя, че в гънките са се сгушили стотици ластовички. Жената разтвори широко ръце, все едно се молеше, и пусна птичките. После каза с чист като арфа глас:

– Хайде, деца мои.

Освободените ластовици се издигнаха във вечерното небе и започнаха да чертаят в него с човки и криле невнятни знаци. Старецът и младата жена останаха някое време загледани в тях, после пътничката каза на самотника:

– Ще се връщат всяка година и ти ще им даваш подслон в моята черква. Сбогом, Терапионе.

И Мария отмина по пътеката, която не води никъде – все едно е за нея дали един път свършва, щом може да ходи по небето. Монахът Терапион слезе в селото и когато на другия ден се върна, за да отслужи, пещерата на самовилите беше цялата окичена с ластовичи гнезда. От тогава птичките се връщат всяка година, влитат и излитат в църквата, угрижени да отхранят малките си или да лепят глинените си къщички и монахът Терапион често прекъсваше молитвите си и умилен следеше игрите и любовните им танци, защото което е забранено за вилите, е позволено за ластовиците.

КРАЙ

© 1938 Маргьорит Юрсенар
© 1992 Красимир В. Мирчев, превод от френски

Marguerite Yourcenar
Notre-Dame-des-Hirondelles, 1938

Сканиране и разпознаване NomaD, 2009 г.
Редакция: NomaD и sir_Ivanhoe, 2009 г.

Издание:

Маргьорит Юрсенар. Източни новели

Превод от френски: Красимир Мирчев, 1992
Художник на корицата: Здравко Денев, 2003
Издателство „Пулсио“ – СуперМарто, 2003
Второ издание

Marguerite Yourcenar. Nouvelles orientales, 1982

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12234>]